

Täysistunto

Torstai 16.11.2023 klo 16.00—20.49

4. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollosta annetun lain sekä Kansaneläkelaitoksesta annetun lain 12 d §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 59/2023 vp

Valiokunnan mietintö StVM 9/2023 vp

Ensimmäinen käsittely

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 4. asia. Käsittelyn pohjana on sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö StVM 9/2023 vp. Nyt päätetään lakiehdotusten sisällöstä. — Mietinnön esittelyn tekee valiokunnan puheenjohtaja, edustaja Kiuru.

Keskustelu

18.00 **Krista Kiuru sd** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tervetuloa tähän soite-iltaan! Tänään meillä on monta ehdotusta käsiteltävänä, ja puhemiesneuvostollemme terveisiä, että on tosi hienoa, että ollaan tänään ihan tämmöiseen asialliseen aikaan näitä täällä käsittelemässä, päivä kun on ollut jo pitkä. [Aki Lindén: Vähän niin kuin perhepiirissä!] Kun täällä on jo lähemmäs kuuden tunnin työpäivä takana valiokunnassa, niin näin tässä illan ratoksi keskustelemme nyt siitä, mitä päivisin sosiaali- ja terveysvaliokunnassa on saatu aikaan. Me olemme tänään tuoneet saliin valiokunnan mietinnön koskien korkeakouluopiskelijoiden opiskelijaterveydenhuoltoa koskevia muutoksia. Tulevassa uudessa opiskelijaterveydenhuoltolaissa on kolme keskeistä muutosta.

Ensimmäinen liittyy sosiaaliturvajärjestelmien yhteensovittamiseen, nimenomaan EU-parlamentin ja neuvoston asetustulkintaa koskien — tästä kohta lisää. Ja toisena esityksenä on se, että selkeytetään ja täsmennetään korkeakouluopiskelijoiden opiskelijaterveydenhuollon rahoitusta ja kustannusten korvaamista koskevia säännöksiä. Kolmantena esityksenä on se, että opiskelijoiden terveydenhuoltomaksun eräpäiviä muutetaan ja opiskelijoille voidaan lähettää muistutus, että eräpäivä lähestyy. Nämä siis ne keskeisimmät muutokset, ja on paljon rahoitusta koskevia muutoksia ja tarkennuksia tässä esityksessä.

Joitakin sanoja näistä yksittäisistä toimista.

Ensinnäkin, arvoisa puhemies, käytännössä tällä hetkellä Suomi on pitänyt kiinni siitä, että opiskelijaterveydenhuollon palveluita tulkittaisiin niin sanotusti ennaltaehkäisevinä palveluina, mutta nyt tämän esityksen mukaan ja uuden tulkintakäytännön mukaan ajatellaankin, että EU-tutkinto-opiskelijoiden vapauttaminen opiskelijaterveydenhuollon terveydenhoitomaksun maksamisesta on nyt tehtävä. Tämä uusi tulkinta perustuu EU-komission lain voimaantulon jälkeen antamaan epäviralliseen kannanottoon, jonka mukaan opiskelijaterveydenhuollon palvelut olisivat EU-koordinaatioasetuksen mukaisia sairaus-etuksia ja siten niitä jouduttaisiin soveltamaan tämän asetuksen pohjalta niin sanottuina

Pöytäkirjan asiakohta PTK 57/2023 vp

palveluina, jotka eivät sitten enää ole ennaltaehkäiseviä. Näin eduskunta olisi velvollinen säättämään laista, jossa EU-opiskelijat vapautettaisiin terveydenhoitomaksusta. Näiden opiskelijoiden oma maksu tulisi korvattavaksi nimenomaan tältä valtiolta, josta nuori opiskelemaan tulee.

On todettu, että terveydenhoitomaksusta vapautuminen ei kuitenkaan vaikuta EU-tutkinto-opiskelijoiden oikeuteen saada näitä YTHS:n palveluita. Käytännössä nämä kustannukset tulisi perittyä nimenomaan sitten niin, että Kansaneläkelaitos korvaisi YTHS:lle näiden palveluiden antamisesta niiden todelliset kustannukset. Kysymys on noin 1,4 miljoonan euron suuruudesta osuudesta.

Valiokunnan asiantuntijakuulemisissa on kiinnitetty huomiota siihen, että EU-tutkinto-opiskelijoiden arvioidun rahoitusmäärän vähentäminen kokonaisrahoituksesta ei voi vähentää YTHS:n käytettävissä olevaa rahoitusta. Käytännössä YTHS katsoo, että EU-tutkinto-opiskelijoiden rahoitusta vähentävä määrä tulisi tarkistaa vuosittain palvelukäytön mukaan. Valiokunta toteaa, että arvion EU-tutkinto-opiskelijoiden määrästä on tarkoituksenmukaista perustua ensisijaisesti olemassa olevaan tilastotietoon, ja käytännössä sairaanhoitokortilla, joka on myönnetty toisen valtion toimesta opiskelijalle, voisi silloin saada nämä YTHS:n palvelut, ja näin ollen ne tulisivat korvattavaksi tässä Kelan antamassa osuudessa.

Valiokunnan sosiaali- ja terveysministeriöltä saaman selvityksen mukaan rahoituksen mahdollisesti aiheuttama alijäämä on huomioitu hallituksen esityksen mukaisessa rahoitusmallissa niin, että lopullista korvausta määriteltäessä rahoitusosuuksien täsmäyttämisessä nimenomaisesti vähennetään vain YTHS:n Kansaneläkelaitokselta hakemat ja saamat korvaukset EU-tutkinto-opiskelijoiden terveydenhuollosta aiheutuvista todellisista kustannuksista, eikä rahoitusvajetta muodostu. Tätä on toki myös epäilty.

Koska asia on aika suuri, yritän olla todella nopea, arvoisa puhemies, tässä seuraavassa asiassa. Kysymys on korkeakouluopiskelijoiden opiskelijaterveydenhuollon rahoitussäännön täsmentämisestä.

Tosiasiasahan tänä päivänä Kansaneläkelaitos on korvannut YTHS:lle opiskelijaterveydenhuollon palveluiden tuottamisesta aiheutuvat kustannukset perustuen opiskelijakohtaiseen hyväksyttävään kustannukseen ja arvioon opiskelijamäärästä. Korvauksen määrä on tarkistettu lopullisen opiskelijamäärän mukaisesti, mikä on kevät- ja syyslukukauden opiskelijoiden keskiarvo. Nyt esityksen perusteluiden mukaan tehdään muutos, jossa lähtökohtaisesti valtion talousarviossa määritellään jatkossa YTHS:n toimintaan kohdentuva enimmäisrahoitus, jonka voi ylittää vain lisätalousarviomenettelyllä. Tätä menettelyä on myös kritisoitu valiokunnan kuulemisissa ja pelätty, että rahoitus jäisi alimääräiseksi. Näin ollen valiokunnan kuulemisissa on esitetty huolia nimenomaan siitä, että opiskelijamäärän arvioinnissa on haasteita ja enimmäisrahoituksessa käytetty opiskelijamäärä voi myöhemmin osoittautua alimitoitetuksi. Valiokunta ottaa nämä huolet vakavasti. Olemme saaneet sosiaali- ja terveysministeriöltä selvityksen, jonka mukaan nykyinen opiskelijamäärään sidottu laskennallinen korvauskin on ollut ongelmallinen, ja nyt tämä uusi on tarkoitus toteuttaa niin, että tosiasialliset kustannukset otetaan huomioon.

Valiokunta siis on kiinnittänyt huomiota siihen, että korkeakouluopiskelijat saavat jatkossa riittävän rahoituksen ja riittävät palvelut, ja siksi valiokunta on tehnyt asiaa koskevan lausuman, joka korostaa riittävien terveyspalveluiden saatavuutta. Toinen lausuma liittyy tähän lainsäädännön jatkoon. Nimittäin olemme toivoneet, että Ylioppilaiden tervey-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 57/2023 vp

denhoitosäätiö voisi vastaanottaa lahjoituksia niiden vaikuttamatta säätiön perusrahoitukseen, ja tästäkin on tehty lausuma.

Tässä nyt nopeasti esiteltynä tämä kokonaisuus. — Kiitoksia.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: No niin, kiitoksia. — Seuraavaksi edustaja Räsänen, Päivi.

18.07 Päivi Räsänen kd: Arvoisa rouva puhemies! Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiö on kansainvälisestikin ainutlaatuinen opiskeluterveydenhuollon toimija. YTHS, vuosikymmeniä vanha toimija, on onnistunut säilyttämään asemansa opiskeluterveydenhuollon osaamiskeskuksena ja jopa vahvistamaan sitä muun muassa laajenemalla ammattikorkeakouluopiskelijoihin.

Valiokunnan puheenjohtaja esittelikin kattavasti tämän esityksen, jolla muutetaan lainsäädäntöä korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollosta. Totean, että tämän käsittelyn yhteydessä on ollut huolta siitä, että tähän sisältyvä korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollon rahoitussäännösten täsmentäminen voisi heikentää Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiön taloutta ja toimintaa. Tähän liittyy nimenomaan se, että hallituksen esityksessä ehdotetaan poistettavaksi sellainen kohta, jonka mukaan YTHS:lle suoritettavan korvauksen määrä tarkistetaan lopullisen opiskelumäärän mukaisesti. Tämän esitetyn muutoksen myötä korvaus voisi olla enintään talousarviossa myönnetyn enimmäismäärän suuruinen, jonka voi sitten tuki ylittää lisätalousarviomenettelyllä. Tämä muutos selkeyttää YTHS:n saaman korvauksen määräytymisperusteita ja myös helpottaa toiminnan suunnittelua, kun käytettävissä oleva määräraha on tiedossa ennen toimintavuoden alkua.

Nämä huolet, jotka tuossa puheenjohtaja jo mainitsi, on kyllä otettu vakavasti myös valiokunnassa ja tätä pohdittu, ja sen vuoksi valiokunta ehdottaakin eduskunnan hyväksyttäväksi lausuntoa, että valtioneuvosto seuraa Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiön rahoituksen riittävyyttä ja tarkoituksenmukaisuutta sekä ryhtyy tarvittaessa toimenpiteisiin rahoituksen muuttamiseksi, jos rahoitusmalli vaarantaisi korkeakouluopiskelijoiden riittävien terveyspalveluiden saatavuuden.

Ja sitten tämä toinen lausuma on kyllä myös tärkeä ajatellen tulevaisuudessa sitä, millä tavalla voidaan turvata opiskeluterveydenhuollon rahoitus. Eli esitämme selviteltäväksi ja myös ihan valmisteltavaksi tarvittavat lainsäädäntömuutokset, jotta Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiö voi vastaanottaa lahjoituksia niiden vaikuttamatta tähän säätiön perusrahoitukseen.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Meriluoto.

18.11 Laura Meriluoto vas: Arvoisa puhemies! Hallituksen esityksessä voimassa olevasta laista esitetään poistettavaksi kohtaa, jonka mukaan YTHS:lle suoritettavan korvauksen määrä tarkistetaan lopullisen opiskelijamäärän mukaisesti. Muutoksen myötä korvaus voisi olla enintään talousarviossa myönnetyn enimmäismäärärahan tai YTHS:n toiminnasta aiheutuneiden kustannusten suuruinen. Nykyisin tarkistaminen tehdään siten, että opiskelijakohtainen kustannus kerrotaan korvausvuonna läsnä olevaksi ilmoittautuneiden opiskelijoiden keskiarvolla, josta muodostuvat opiskeluterveydenhuollon hyväksyttävät kokonaiskustannukset ja lopullinen korvauksen määrä.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 57/2023 vp

YTHS:n mukaan opiskelijamäärän arviolla on sen toiminnan ja rahoituksen suunnittelemaan merkittävä vaikutus. Viime vuosina valtion talousarvion ja läsnä olevaksi ilmoittautuneiden opiskelijoiden määrässä on ollut merkittävä ero. Lopullisen korvauksen laskentamekanismeissa toteutuneen opiskelijamäärän huomioimatta jättäminen on omiaan heikentämään YTHS:n saamaa lopullista rahoitusta suhteessa nykytilaan sellaisissa tilanteissa, joissa toteutuneet opiskelijamäärät ovat arvioitua merkittävästi suuremmat.

YTHS:n oman arvion mukaan muutokset eivät ole vain teknisluonteisia, kuten hallituksen esityksessä annetaan ymmärtää. Ennen nykyisen rahoitusmallin muuttamista edellä kuvatulla tavalla tulisi uudistuksen vaikutukset YTHS:n rahoitukseen ja toimintaan arvioida huolellisesti ja tarvittaessa huomioida perusrahoituksen tasossa.

Arvoisa puhemies! Esitän, että tämän käsittelyn pohjaksi otetaan vastalauseeseen sisältyvät lakiehdotukset.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Nurminen.

18.13 Ilmari Nurminen sd: Arvoisa rouva puhemies! Ensimmäiseksi haluan kannattaa tätä edustaja Meriluodon tekemää vastalauseetta, ja ehkä muutama perustelu siihen.

Sinällään me kannetaan huolta tästä YTHS:n rahoituksen riittävydestä, ja tämä hallituksen esitys, jolla he pyrkivät nyt ratkaisemaan tätä YTHS-rahoituksen ongelmaa, ei tule ratkaisemaan tämän hetken haastetta ja ongelmaa myöskään valiokuntakuulemisen perusteella. Niin YTHS kuin opiskelijajärjestötkin esittivät aika voimakastakin kritiikkiä tätä lakia kohtaan. Ongelma on se, että tämän lain pitäisi vahvemmin tunnistaa ne todelliset opiskelijamäärän mukaiset kulut tässä korvauksen tarkastamisessa, ja nyt kun tästä poistuvat nämä tietyt elementit ja tässä tulevat myös näitten ulkomaalaisten opiskelijoiden valtion maksamat YTHS-korvaukset, niin tämä tekee tästä järjestelmästä hieman monimutkaisen eikä vastaa tähän YTHS-rahoituksen problematiikkaan.

Lisäksi me tässä vastalauseessa esitämme myös huolen näitten YTHS-palveluitten resursseista. Erityisesti kuulumme, että mielenterveyspalvelut ovat kriisissä. Tämänkaltaisen rahoitusvaje, joka myös tämän esityksen myötä YTHS:ään lisääntyy, ei ole omiaan parantamaan etenkin Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiön mielenterveyspalveluitten tilannetta.

Näin ollen kannatan tätä esitettyä vastalauseetta.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Laiho.

18.15 Mia Laiho kok: Arvoisa puhemies! Käsitlemme korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuoltoon liittyvää lakiesitystä, joka liittyy siihen, että tutkinto-opiskelijat EU- ja Eta-valtioista, Sveitsistä tai Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneestä kuningaskunnasta vapautettaisiin opiskelijaterveydenhuollon terveydenhoitomaksun maksamisesta ja sitten nämä kulut haettaisiin kyseisiltä valtioilta, ja tämä aiheuttaa nyt rahoitusmallin muutoksen YTHS-rahoitukseen. Ja kuten täällä aikaisemminkin on ollut esillä, tässä rahoitusmallissa jo aikaisemmin on ollut tiettyjä haasteita.

Esityksessä ehdotetaan lisäksi, että opiskelijoiden terveydenhoitomaksun eräpäivää muutetaan niin, että Kela voisi lähettää tiedon maksuvelvollisuudesta läsnä olevaksi ilmoittautuneille opiskelijoille kohdennetusti ennen eräpäivää. Tässä on ollut haasteita ai-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 57/2023 vp

kaisemmin, kun opiskelijoiden on pitänyt itse ymmärtää maksaa se maksu eikä siitä ole tullut muistutusta.

Valiokunta pitää tärkeänä, että tästä eräpäivästä tulee se ilmoitus, jotta opiskelijat saavat riittävän ajoissa tiedon tästä. Samoin valiokunnassa on tunnistettu, että opiskelijaterveydenhuoltolaki vaatii laajempia muutostarpeita, joita ei ole nyt tässä esityksessä käsitelty. Eli jatkossa on tarpeen huolellisesti seurata myöskin, millä tavalla tämä toteutuu.

Rahoitusmallin vaikutuksista on esitetty huoli valiokunnassa asiantuntijakuulemisessa, ja sen takia valiokunta otti mukaan mietintöön lausumat, joissa kehoitetaan seuraamaan Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiön rahoituksen riittävyyttä ja tarkoituksenmukaisuutta ja tarvittaessa ryhtymään toimenpiteisiin rahoituksen muuttamiseksi, mikäli näyttää siltä, että sillä ei pystytä saatavuutta turvaamaan.

Toinen tärkeä asia, minkä YTHS on nostanut esille, on se, että se pystyisi vastaanottamaan lahjoituksia ilman, että se vaikuttaa heidän perusrahoitukseensa. Laitettiin tästä lausuma, että tätä asiaa selvitetään ja tuodaan tarpeelliset lainsäädäntömuutokset, jos se on siis toteutettavissa.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Wickström.

18.18 **Henrik Wickström r:** Värderade fru talman, arvoisa rouva puhemies! Att vi i Finland har ett så unikt system som studenthälsosystemet är verkligen fint, och det är någonting sådant som vi verkligen också ska försöka upprätthålla på alla sätt och vis.

Nu i det här själva förslaget är tanken den att man kommer att förändra några enskilda helheter. En handlar om att det ska bli klarare och tydligare direktiv om på vilket sätt man ska få in de ekonomiska resurserna från studerande som kommer från EU-länder och från vissa andra länder som använder de här tjänsterna. Därtill kommer man också att se över vissa regelverk inom ramen för själva finansieringsmodellen.

Det som kanske kom fram tydligt under hörandena och som också syns i det här betänkandet som utskottet har kommit med är oron över det befintliga systemet. Vi vet redan själva och ungdomsorganisationer och studentorganisationer lyfter starkt fram oron om hur själva studenthälsoservicen fungerar i dagsläget. Det finns väldigt långa köer, det finns oklarheter också i finansieringen när man pratar om klientens perspektiv. Därför anser jag själv att det är ytterst viktigt att också inom regeringen notera de formuleringar i vårt betänkande som lyfter fram problematiken i en större bemärkelse angående den här finansieringen, eftersom det ännu finns behov av att granska det här för att det också ska gå tryggare och bättre att ordna servicen, att det inte blir utmaningar med att förutspå hur finansieringen utvecklas.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Otetaanko hieman käännöstä.

[Tulkki esittää puheenvuorosta suomenkielisen yhteenvedon]

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Ja sitten vielä edustaja Kiuru, Krista.

18.21 **Krista Kiuru sd:** Arvoisa puhemies! Pahoittelen, että tuossa äsken esittelemässäni valiokunnan mietinnössä en enää huomannut sanoa ajan päättyessä, että tämä valiokunnan

Pöytäkirjan asiakohta PTK 57/2023 vp

mietintö sisältää vastalauseen. Pahoittelen, etten muistanut sitä äsken tuossa esittelyssä sanoa.

Arvoisa puhemies! Muutama sana ehkä tästä taustasta. Viime hallituskaudellahan korkeakouluopiskelijoiden lainsäädäntöä uudistettiin, ja silloin jo pohdittiin sitä, mikä olisi se kaikkein oikeudenmukaisin tapa tätä rahoitusta jatkossa määritellä. Kysymys on semmoisesta 80—90 miljoonan kakusta ja siitä, millä tavalla tämä sitten YTHS:lle annettaisiin niin, että mahdollisimman hyvin nämä resurssit riittäisivät. Nyt hankaluutena on ollut tässä ikään kuin opiskelijamäärään perustuvassa järjestelmässä se, että tällainen laskennallinen korvaus, joka perustuu opiskelijamäärään, on perustunut siihen, maksavatko nämä nuoret opiskelijat tämän maksun. Ja jos sitä maksua ei kaikkien osalta ole tullut, niin silloin tietenkin haasteeksi tulee se, että sen järjestelmän rahoituspohja alkaa sakkaamaan.

Nyt tässä hallituksen esityksessä pyritään tarttumaan tähän ongelmaan, ihan oikein, ja esittämään järjestelyä. Mutta tämä, mitä nyt esitetään, on hankala siksi, että meillä on jo ollut kinaa siitä, onko tämä rahoitustaso, joka ikään kuin laskennallisesti määrättäisiin, euroääräinen taso, riittävä. 21—22 ajateltiin, että 310,90 käytetään per opiskelija tähän, nyt 23 jo 320,16. Vuodelle 24 ajateltiin jo, että melkein 320, eli käytännössä pikkuisen supistui, muutaman kymmenen senttiä, tämä rahamäärä vuoteen 24. Nyt käydään keskustelua siitä, miksi se supistui ja onko tämä nyt todellista. Meillä on tällainen kiista menossa siitä, mikä sen todellisen rahasumman pitäisi olla, ja tämä asia ei ole nyt taputeltu, vaikkakin hallituspuolueet tämän esityksen läpi vievät.

Minusta on tärkeätä, että ministeriössä käytäisiin vielä keskustelua siitä, miten tämä rahamäärä antaisi uskottavalla tavalla opiskelijoille tunteen, että meidän terveydenhuollon palvelut on turvattu lain tasolla niin, että rahoitus on varmasti riittävä. Tässä kohtaa valio-kunta yksimielisesti teki lausuman, että tämän rahoituksen riittävyys on turvattava. Tämä oli minusta hyvin rakentava prosessi, että saatiin tällainen lausuma yhdessä aikaan, ja uskon, että tähän asiaan täytyy todella vielä hallituksessa paneutua, ettei käy niin, että tämä rahoituspohja sakkaa edelleen.

Yleiskeskustelu päättyi ja asian käsittely keskeytettiin.